

BIBLICUM ŚLĄSKIE

II EDYCJA

Wykład 4 - Egzegeza wybranych perykop

Chrzest Jezusa w Jordanie (Mt 3,13-17)

Opis chrztu Jezusa w Jordanie w wersji Mateusza (Mt 3,13-17) został poprzedzony informacjami o działaniu Jana Chrzciciela i jego nauczaniu skierowanym do faryzeuszów i saduceuszów, którzy przychodzili do proroka. Jan podkreśla, że zbliża się czas sądu oraz zapowiada konieczność nawrócenia i wydania owoców przemiany. Zapowiada Tego, który będzie chrzczył Duchem Świętym i ogniem (Mt 3,1-12). W takim kontekście zostaje umieszczony opis chrztu Jezusa w Jordanie.

Historyczność wydarzenia nie podlega dyskusji. Jednym z czynników pozwalających na takie twierdzenie jest fakt trudności pierwotnego Kościoła przy interpretacji chrztu Jezusa. Pytano o to dlaczego Jezus przyjął chrzest od Jana, choć był większy od niego? Pomimo tego typu problemów nigdy nie zrezygnowano z przepowiadania tego wydarzenia w katechezie ewangelizacyjnej.

1. Tekst

¹³Wtedy przyszedł Jezus z Galilei nad Jordan do Jana, żeby przyjąć chrzest od niego. ¹⁴Lecz Jan powstrzymywał Go, mówiąc: «To ja potrzebuję chrztu od Ciebie, a Ty przychodzisz do mnie?» ¹⁵Jezus mu odpowiedział: «Pozwól teraz, bo tak godzi się nam wypełnić wszystko, co sprawiedliwe». Wtedy Mu ustąpił. ¹⁶A gdy Jezus został ochrzczony, natychmiast wyszedł z wody. A oto otworzyły Mu się niebiosa i ujrzał Ducha Bożego zstępującego jak gołębicę i przychodzącego na Niego. ¹⁷A głos z nieba mówił: «Ten jest mój Syn umiłowany, w którym mam upodobanie

2. Porównanie synoptyczne i struktura tekstu

Porównanie synoptyczne z tekstami Marka (Mk 1,9-11) i Łukasza (Łk 3,21-22) zwraca naszą uwagę na obecność podobnych elementów:

- przyjście Jezusa nad Jordan (jak u Mk);
- sam chrzest w Jordanie
- charakterystyczne trzy elementy opisu: otwarte niebo, zstępujący Duch Święty, który u Mateusza zostaje określony jako „Boży” oraz głos z nieba.

Można zatem powiedzieć bez żadnej wątpliwości, że w swym opowiadaniu o chrzcie Mateusz jest zależny od Marka. Jednak Mateusz wprowadził też pewne uzupełnienia i zmiany do tekstu Markowego, z którego korzysta:

- przyjęcie chrztu przez Jezusa zostaje poprzedzone dialogiem z Janem Chrzcicielem na temat znaczenia i celu chrztu (Mt 3,14-15);
- deklaracja głosu z niebios o Jezusie została sformułowana w trzeciej osobie liczby pojedynczej (*On jest...*), podczas gdy u Marka i Łukasza w drugiej osobie (*Tyś jest...*). Przy tym zawartość i znaczenie deklaracji Boga pozostaje dokładnie takie samo: *Jezus jest umiłowanym Synem Boga oraz Bóg Ojciec jest w specjalnej relacji z Jezusem.*

Biorąc pod uwagę wyżej wskazane elementy można zaproponować następującą strukturę tekstu:

- 1) Pojawienie się Jezusa nad Jordanem (3,13);
- 2) Dialog z Janem Chrzcicielem (3,14-15);
- 3) Teofania (objawienie się tajemnicy Boga):
  - niebo otwarte i zstąpienie Ducha Bożego (3,16);
  - głos z nieba (3,17).ś

3. Wyjaśnienie tekstu

Porównując relacje synoptyków można łatwo zauważyć szczególny charakter Mateuszowej narracji o chrzcie Jezusa w Jordanie. W jej centrum nie znajduje się – jak to ma miejsce chociażby u Marka – prezentacja prawdziwej tożsamości Jezusa. Mesjański charakter Jego misji został bowiem przez Mateusza ukazany wcześniej – najpierw w genealogii, w której Jezus jest przedstawiony jako „Syn Dawida” (Mt 1,1-17); a później w narracji o narodzeniu, gdzie jest ukazany jako „Syn Boży”, który począł się w łonie Maryi za sprawą

Ducha Świętego (Mt 1,21). Opis chrztu Jezusa w wersji Mateusza zawiera dwa bardzo istotne elementy, których brakuje u Marka i Łukasza .

A. Element (1) – dialog Jezusa z Janem Chrzcicielem przed chrztem

Pierwszy z nich to dialog z Janem Chrzcicielem, który początkowo wzbrania się przed udzieleniem chrztu Jezusowi:

„To ja potrzebuję chrztu od Ciebie, a Ty przychodzisz do mnie?”

Dlaczego Jan wzbrania się przed udzieleniem chrztu Jezusowi? W opisie działalności Jana Chrzciciela, który poprzedza dzisiejszą perykopę, ewangelista podkreśla, że Jan udziela chrztu nawrócenia połączonego z wyznaniem grzechów. Jan Chrzciciel wie, kim jest Jezus z Nazaretu, zna tożsamość Tego, którego głosi na pustyni, i który ma ochrzcić świat „Duchem Świętym i ogniem” (Mt 3,11). Jan wie, że Jezus, jako jedyny wśród ludzi jest bez grzechu i dlatego nie widzi potrzeby, by miał jak inni „przyjmować chrzest, wyznając swoje grzechy”.

Jan nie chce, by Jezus stanął w jednym szeregu z faryzeuszami i saduceuszami i był postrzegany przez lud tak, jak oni. Faryzeusze i saduceusze przychodzili do Jana po chrzest, ale bez woli wewnętrznej przemiany.

B. Element (2) – wypełnić sprawiedliwość

Dlaczego zatem Jezus przyjmuje chrzest z rąk Jana? Mateusz relacjonuje:

„Tak godzi się nam wypełnić wszystko, co sprawiedliwe”.

Co to oznacza? Różnie interpretuje się te słowa Jezusa.

1. Niektórzy mówią o sprawiedliwości w znaczeniu doskonałego wypełnienia woli Bożej;
2. Inni wskazują na chrzest jako na figurę śmierci Jezusa, poprzez którą Jezus niejako przyjął na siebie sprawiedliwość Boga potrzebną do odpuszczenia grzechów;
3. „Wypełnić całą sprawiedliwość” oznacza wypełnić w każdym szczególe plan Boga w historii zbawienia.

Chrzest Jezusa jako akt pełnienia sprawiedliwości Bożej jest kolejną odsłoną *kenozy* „Słowa, które stało się ciałem” – dobrowolnego uniżenia Syna Bożego, podjętego z miłości do człowieka, z którym w akcie chrztu w pełni się solidaryzuje. Św. Jan Chryzostom napisze później:

„Pan z niewolnikami, Sędzia z winnymi, przychodzi dać się ochrzcić.

(...) Jeśli pozwolił na to, by przez tak długi czas był noszony w dziewiczym łonie i wyszedł stamtąd mając naszą naturę; jeśli pozwolił

się policzkować, przybić do krzyża (...), to czemu się dziwisz, że dał się również ochrzcić (...)? To właśnie jest zadziwiające, że będąc Bogiem, chciał się stać człowiekiem, a wszystko inne następuje w sposób naturalny”.

Bardzo sugestywna w tym kontekście jest ikonografia Kościoła Wschodniego. Ikona chrztu Jezusa przedstawia napełniony wodą grób, mający kształt jaskini – symbol Szeolu, a więc miejsca, w którym ludzkość z utęsknieniem oczekiwała na przyjście obiecane go Zbawiciela. Mateuszowy opis chrztu ukazuje Jezusa, który jest tym obiecany m Wybawicielem. Jego zstąpienie do Jordanu to zapowiedź zejścia w otchłań śmierci (śmierć jest przecież skutkiem grzechu, który w Jordanie „zostawił” wcześniej Lud Boży). Jego natychmiastowe wyjście z wód to zapowiedź nowego życia – paschalnego wyjścia z grobu. To nowe życie, będące owocem zmartwychwstania, zapowiada Duch Boży, który – jak na początku Księgi Rodzaju – wraz z dobywającym się z nieba głosem Stwórcy unosi się nad wodami świata pogrążonego w chaosie. Wraz z Jezusem z owych wód wyłania się *nowe stworzenie i nowy człowiek*.

4. Teologia tekstu

W starożytnej tradycji chrześcijańskiej chrzest Jezusa był uważany za pierwsze nowotestamentowe objawienie Trójcy Świętej. Działanie trójjedynego Boga widać w całym tekście, choć najbardziej ukazują ten aspekt wersety 16-17. Pomimo tak głębokiej doktryny wydaje się, że w centrum perykopy o chrzcie został umieszczony Jezus i uczniowie. Pan wypełnia w jednym akcie sprawiedliwości to, co stanie się drogą życia każdego apostoła.

Charakterystyczny dla relacji Mateusza jest dialog między Janem Chrzcicielem a Jezusem. Wyznanie przez Jana potrzeby bycia ochrzczone m przez Jezusa nie dotyczy chrztu z wody, lecz odnosi się do chrztu w Duchu Świętym i ogniu. Jan nie wskazuje na potrzebę zanurzenia w Jordanie, ale na potrzebę przyjęcia od Jezusa chrztu mesjańskiego. To mesjańskie oczekiwanie Jana wpisuje się w teologię Mateusza, który już w pierwszym zdaniu Ewangelii określa Jezusa jako Jezusa Chrystusa, syna Dawida (1,1).

Chrzest stanowi wydarzenie programowe dla całej Ewangelii. Czasownik „wypełniać” występuje u Mateusza aż 16 razy, z czego 13 razy w formułach, które nawiązują do wypełnienia proroctwa lub w wypowiedziach, w których podmiotem jest proroctwo lub prorok. Być może zatem i tutaj wypełnienie sprawiedliwości odnosi się do faktu, że w Jezusie

wypełniają się proroctwa Starego Testamentu, co byłoby bardzo istotne dla judeochrześcijańskich wspólnot Mateusza.

Zatem chrzest Jezusa wypełnia nadzieje starotestamentowe. Kiedy więc Jezus wypełnia sprawiedliwość, wypełnia zapowiedzi Pisma. Dla Mateusza wypełnienie sprawiedliwości (= woli Bożej) stało się programem, z którym Jezus rozpoczyna swoją działalność. Jest to także program, który stanie się zadaniem uczniów Jezusa.

5. To samo wydarzenie w trzech wersjach

Opis chrztu Jezusa relacjonują wszyscy ewangeliści, a wśród nich synoptycy. Ich opisy jednak nieco różnią się od siebie. Warto krótko wskazać w jaki sposób rozmieszczają oni akcenty teologiczne:

a) Marek

1. Chrzest Jezusa jest dla Marka okazją do prezentacji prawdy o jakości relacji ochrzczonego do Boga.
2. Więź ludzi, których chrzci Jan jest ułomna na skutek grzechów. Tożsamość Jezusa jest zupełnie inna. Jezus nie ma grzechów i jest Synem Bożym.
3. Scena chrztu antycypuje (wyprzedza) wydarzenia związane z Męką Pana. Po śmierci Jezusa setnik wyzna tożsamość Jezusa: „Ten człowiek był prawdziwie Synem Bożym” (Mk 15,39).

b) Łukasz

1. Łukasz prezentuje Jezusa z Nazaretu jako Mesjasza, posłanego i namaszczonego przez Boga.
2. W ten sposób realizują się zapowiedzi i obietnice Boga złożone jeszcze w czasach Starego Testamentu, że królestwo Dawida będzie sięgało od krańca do krańca ziemi, a królował w nim będzie potomek Dawida – Namaszczony. Kontekst całego dzieła Łukasza (łącznie z Dziejami Apostolskimi) pozwala dostrzec, jak realizuje się słowo Boże.

c) Mateusz

1. Mateusz relacjonuje dialog Jana z Jezusem: Jan potrzebuje chrztu mesjańskiego od Jezusa, a nie na odwrót. Mateusz podkreśla, że oczekiwanie mesjańskie spełnia się w Jezusie z Nazaretu, którego już w pierwszym wersecie nazywa „Synem Dawida”;

2. Temat „sprawiedliwości” wpisuje się w teologię Ewangelii Mateusza, która podkreśla znaczenie pełnienia na ziemi woli Ojca niebieskiego, przez co ludzie potwierdzają swoją tożsamość „dzieci Bożych” i wchodzą do królestwa niebieskiego.